

Rune Fardal, studerer psykologi

Personlighetsforstyrrelser med hovedvekt på narsissistisk problematikk i relasjon til barn
<http://www.sakkyndig.com> mail: rune@fardal.no

Kunnskapsmangel – ødelegger barn for livet!

01 August, 2013, Oppdatert 30.08.2013

Utskrift : <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/kunnskap.pdf>

Det offentlige systemet vi har for å møte barns behov ved samlivsbrudd har alvorlige mangler. I de mest kompliserte barnefordelingssaker, der konfliktnivået er høyest, viser gjennomgang av forskningen at kunnskapen ute blant meklere, barnevern, sakkyndige og dommere er minst!

Der man virkelig trenger kunnskap om kompliserte psykologiske mekanismer, svikter det fundamentalt. I de saker der foreldrene stort sett kommer til enighet, lavkonfliktsakene, fungerer dagens bistand til barnefordelingssaker i det alt vesentlige greit. På denne lavkonflikt gruppen brukes det enorme ressurser, på høykonfliktgruppen kommer de fleste gjennomgående til kort. Ja, man ser stadig oftere eksempler der "hjelpemaskinen" gjør vondt værre for barna i høykonfliktgruppen.

Gjennomgående synes det som om de modeller fagfolk har for konflikthåndtering rundt barnefordelingssaker er alt for enkle til å fange opp den ofte ekstremt kompliserte psykologiske dynamikk man finner i de mest konfliktfylte saker, de som ofte blir gjengangere i rettssystemet, som for eksempel Kvamsaken med sine 14 rettsaker(!) der løsning ut ifra *enkle modeller* ikke synes være mulig.

I slike saker beskriver faglitteratur, både norsk og internasjonal, at man har å gjøre med en foreldre med personlighetsforstyrrelser, foreldre som ikke har noe å forhandle om, foreldre som utad fremstår som guds gave til barnet, men som under 4 øyne ødelegger barnet fra innsiden. Foreldre med narsissistisk sår og psykopatiske trekk. Det er i disse sakene vi ser PAS dynamikk utvikle seg. (Parent Alienation Syndrome)

Den gjennomgående manglende kunnskap mange fagfolk har om slik kompleks problematikk, gjør at de ofte manipuleres til å få et negativt syn på den normale forelder og dermed ender opp med å gi barna til den personlighetsforstyrrede forelder, slik jeg beskrev i Dagbladet i 2008. Psykologiske forsvar som *prosjektiv identifikasjon* er dårlig kjent i behandlingsapparatet, ekstremt komplisert å avsløre, og fører til mange justismord.

Hvilken kunnskap har så fagfolk i dette systemt?

3 nylig utgitte rapporter fra hhv. Folkehelseinstituttet og Sintef viser klart et behov for bedre kunnskap hos fagfolk som er satt til å håndtere konflikter i barnefordelingsaker.

Den første rapporten:

Intervensjoner for å dempe foreldrekonflikt - en oversikt

Borren, Helland ,
Folkehelseinstituttet. 2013

Tema for rapporten er i hvilken grad tiltak har virkning, samt en oppsummering av dagens kunnskap om foreldrekonflikt.

Rapporten beskriver 4 ulike intervensjonsmetoder : Foreldrekurs, meling, samlivskurs og parterapi. Det beskrives lite forskning på *effekten* av disse metoder. Rapporten vurderer ikke konflikt der det er vold.

Konflikt blir i rapporten ansett som skadelig fordi :

- den reduserer foreldrenes involvering og støtte
- gjør foreldrene mindre konsekvente
- generelt reduserer kvaliteten på foreldrenes oppdragelse
- det medfører adferdsmessig og emosjonelle vansker hos barn
- påfører stress
- usikkerhet og problemer på skolen hos barn
- lærer barna lite effektiv konflikthåndtering
- barna kan utvikle aggressive eller unnvikende væremåter
- mindre konsistent, strengere eller mindre involvert oppdragerstil
- kan gi barna manglende trygghetsfølelse
- foreldrekonflikten er den største risikofaktoren for negativ utvikling

Ulike endringsteknikker tilbys for å redusere foreldrekonflikt, men det er lite forskning på *effekter* av disse teknikker. Det er stilt spørsmål ved om obligatorisk mekling for høykonflikt saker har noen funksjon. Ådanes, M. m.fl. fra Sintef, beskriver dette i en kronikk i Adressa 14.7.2013.

Rapporten beskriver at de par som har høyest konflikt beskrives ha minst nytte av parterapi og dagens tiltak. Det handler ofte om følelsesmessige og relasjonelle problemer. Dette er en viktig gruppe fordi de har mest negativ effekt på barna.

Norsk fokus har siden "*Konflikt og forsoning*"s doktrinen ble innført (Rønbeck 2004) fokusert på å styrke *evnen til samarbeid*. De ulike meklingsmodeller bygger på en terapeutiske tilnærming. Det er stor mangel på RCT studier (Randomised Controlled Trial). Mekling beskrives være effektiv ved lave konflikter, men ikke ved høye konflikter som tilsvare ca. 20% av barnefordelingssakene Ekeland & Myklebust (1997), Tjersland (20131). Meklere og andre i hjelpeapparatet har ikke tilstrekkelig forståelse eller kunnskap om slike konflikter, som ikke følger logiske retningslinjer.

Rønbecks (2004) "*Konflikt og forsoning*" – modell fokuserer på å redusere konflikt ved å flytte fokus *fra gjensidige anklager til løsning og samarbeid*. Metodens effekt er omstridt fordi "avtale" ikke har vist seg være synonymt med redusert konflikt. Metoden er også kritisert fordi den legger større vekt på å få til avtale, enn avtaler som fungerer. Videre har det ikke blitt noen mindre konflikt i et flertall av de mest konfliktfylte sakene, til tross for at denne metode nå er brukt i mer enn 10 år. Mange opplever det som et press til å inngå avtaler som de vet ikke vil bli overholdt. Modellen synes ikke fange opp de som virkelig trenger hjelp, de komplekse konflikter. I slike saker gjør den vondt verre.

Ulike former for parterapi som adferdsterapi, kognitiv terapi og emosjonsbasert terapi inneholder store usikkerhetsmomenter og kan ikke sies å ha tilstrekkelig dokumentert effekt. Lite studier på langtidseffekt.

Den andre rapporten :

Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og meklingskonsekvenser for barn og unge

Konsekvenser for barn og unge

Nilsen & al. (2012)

Denne rapport er en oppsummering av kunnskap vi har i dag både nasjonalt og internasjonalt, om foreldrekonflikts negative konsekvenser og hvilken kunnskap vi mangler.

Rapportens hovedfokus har vært å se på meklingsens *funksjon*. Konflikt mellom foreldre kan ha alvorlige konsekvenser for barn. Vi vet lite om virkningene av meklingskonsekvenser for barn

og unge. Det er gjort få studier av foreldrekonflikt og konsekvenser av slike konflikter for barn og ungdom i Norden.

Foreldrekonflikt kan føre til:

- tilpasningsvansker for barnet
- depresjon (ved verbal konflikt)
- angst (ved fysisk konflikt)
- aggresjon
- selvskading
- lavere selvtillit
- redusert evne til ivaretagelse av barnet,
- forhøyet fysiologisk aktivering hos barnet
- barnet tar på seg skyld for foreldrenes konflikt
- tilpasningsvansker hos barn
- eksterntaliserende vansker (utagerende og risikofylt seksuell atferd),
- dissosiasjon,
- selvskading
- selvmordsforsøk
- sårbarhet for fremtidige hendelser.
- mindre emosjonelt tilgjengelige foreldre
- mer aggressiv og fiendtlig oppdragelsesstil
- emosjonelle problemer
- sinne,
- tristhet
- hjelpeløshet
- påtar seg skyld
- dårligere skoleprestasjoner
- interpersonlige forhold
- rusproblemer.
- forsinkede eller for tidlige rolleoverganger

Vi vet ikke nok om meklingsens *effekt*. Få norske og nordiske studier er sammenlignbare grunnet ulike design. Årsakssammenheng blir vanskelig. Man trenger mer kunnskap om hvordan man kan hjelpe par med svært høyt konfliktnivå. Forskning tyder på at man kan forebygge problemer hos barn dersom man klarer å hjelpe foreldre til å unngå et høyt konfliktnivå.

Foreldrekonflikt kan beskrives langs 6 ulike dimensjoner:

Hyppighet, hvor kroniske de er, uttrykk, intensitet, innhold og i hvilken grad de blir løst. Det er store mangler i metode og tilnærming til konflikt. Fokuset på meklings har vært å *redusere konflikt*. Metoden tar ikke høyde for at noen konflikter ikke kan løses, fordi en av foreldrenes personlighet er så rigid, at den ikke vil akseptere kompromisser, noe man er avhengig av for å redusere konflikt.

Tversnittstudier gir dårligere svar på årsaksforhold enn longitudinelle studier. Det er først og fremst når en bruker eksperimentelle design med randomisering man kan si noe sikkert om årsaksforholdet. Samlivsbrudd og vold mellom foreldre er funnet å være assosiert med omsorgssvikt og overgrep. De få norske studier som finnes har små utvalg fra kliniske populasjoner, som omhandler konsekvenser av foreldrekonflikt.

Oppsummert er det anslått at 8 % av barn og ungdom bor med foreldre som er i konflikt/har problemer i parforholdet. Omtrent 21 400 barn under 18 år opplevde et brudd mellom samboende foreldre (både gifte og ugifte) i 1999. De fleste barna (85 %) bor hos mor etter et slikt samlivsbrudd.

Både *kognitive, biologiske, sosiale og sosioøkonomiske mekanismer* har blitt foreslått for å forklare barnas problemer. Ingen av steder søker man svar i narsissistisk problematikk hos foreldre. Høyere grad av konfliktløsning er assosiert med redusert nivå av stress hos barn og ungdom. Ungdom reagerer annerledes på konflikt enn små barn. Hvordan barn reagerer, evaluerer konflikten og regulerer sine emosjoner, spiller en rolle for hvordan konflikten påvirker barna. Norske studier tyder på at barn av skilte foreldre har høyere forekomst av psykiske helseproblemer, både når det gjelder emosjonelle og utagerende vansker. Allikevel blir ikke dette sett i sammenheng med foreldres psykologiske fungering.

I en studie ble det vist at risikoen for å ha utagerende tilpasningsvansker (både utagerende og emosjonelle vansker) økte med 30-120 % hos 12-15 åringer (n = 4127) dersom de bodde med sin skilte alenemor i forhold til hvis de bodde med begge sine biologiske foreldre.

Nævdal og Thuen rapporterte fra en tverrsnittundersøkelse blant norske 14-15-åringer (n = 1686) at ungdom som bodde med bare den ene av foreldrene ofte hadde dobbelt så høy forekomst av psykososiale problemer (vold, aggresjon, skoleproblemer og psykiske plager) som de som bodde med to foreldre. Det var økt risiko for tilpasningsvansker for de som bodde hos biologisk mor og stefar og de som bodde bare hos fedrene sine, sammenliknet med dem som bodde med to biologiske foreldre. Dette viser at steforeldre ikke veier opp for den andre biologiske forelder.

Man fant at mekling fungerte godt og som forventet i *to av fem tilfeller*. I de sakene hvor mor hadde foreldreansvaret alene, var det økt konfliktnivå etter ett år. I saker hvor det ble valgt felles foreldreansvar var det størst nedgang i konfliktnivå. Bare 5 % oppga at meklingen i stor grad var konfliktdempende, det ser ikke et til at meklingen demper konfliktnivået blant særlig mange. Meklingen fungerer ikke når samarbeidet og kommunikasjonen mellom partene er dårlig. I de mest komplekse saker er den nettopp det!

Det er lite forskning som vurderer fordeler og ulemper ved de ulike typene mekling. Det er vanskelig å trekke noen sikre konklusjoner ut fra den forskningen som er gjort om mekling. Mange av studiene er små, de er av varierende metodologisk kvalitet og ofte er det vanskelig å generalisere funnene fordi de lokale forholdene varierer så sterkt fra land til land.

Når det gjelder de som ikke kommer til enighet etter mekling, er det gjort lite forskning. Få nordiske studier har undersøkt direkte hvordan konflikt mellom foreldrene og samlivsbrudd påvirker barn. Det er få studier som er metodisk gode nok til at en kan si noe sikkert om virkningen av mekling på barns psykiske helse og problematferd.

Den tredje rapporten :

Evaluering av mekling etter ekteskapslov og Bernelov

Sintef 2011

Rapporten vurderer i hvilken grad meklingsordningen fungerer etter lovgivers intensjoner, om den bidrar til at foreldre kommer til enighet om foreldreansvar, barnets bosted og samvær etter samlivsbrudd, som er til det beste for barnet.

Saker med en times mekling som ikke inngår avtale, utgjør ca. 25% og har gjennomgående høyere konfliktnivåer, mer psykisk problematikk, rus og aggressiv adferd.

Barnets beste er et begrep uten klar definisjon, men som står sterkt i norsk og internasjonalt lovverk. Innholdet varierer fra barn til barn og situasjon til situasjon.

Meklere etterlyser bedre kompetanse og metoder for konflikthåndtering, særlig i saker som involverer psykiatri, rus mishandling og misbruk. Også kjennskap til barns rettigheter mangler.

Det er ikke gitt andre føringer for metodikk rundt mekling enn at mekling ved fastlåste konflikter skal benytte *”en annen metodisk tilnærming enn i de tradisjonelle meklings sakene”*! Problemet er at noen slik annen metodikk ikke finnes, fordi kunnskap om slike komplekse konflikter ikke finnes blant meklere, barnevern, sakkyndige og dommere.

Barnefordelingssakene er vesentlig mer konfliktfylte enn andre typer meklings saker. Og konflikten er av betydning for om avtale inngås eller ikke. Faktorer som psykiske vansker, rus og vold bidro til å komplisere høykonflikt saker. Psykiske vansker og trakassering var blant de problemer som i størst grad bidro til vesentlig høyere konflikter og mindre avtaleinngåelse.

Studier viser særlig høy konflikt i 12% av sakene. Meklere opplever at psykiske vansker og rus var gjengangere i mange av disse sakene. Flere forskere har konkludert med at tilbudet til de som trenger det mest, der barnas problemer er størst, er for dårlig. Meklingen avbrytes for tidlig. Meklere etterlyste mest kunnskap om de svært konfliktfylte sakene som de fant vanskeligst.

Oppsummert

Disse 3 rapporter oppsummerer tilstand og kunnskapsnivå i store deler av de etater som arbeider for redusert konflikt for barn ved barnefordelingssaker. Gjennomgående synes det at i lavkonflikt saker så bidrar systemet til løsninger til det beste for barna. I de fleste av disse sakene har foreldrene selv kommet til løsninger som konkretiserer seg tidlig i mekling. Dette utgjør ca. 80% av sakene.

I de øvrige 20% av sakene som går til domstolene er konflikten gjennomgående høyere, ofte er det *psykologisk problematikk*, rus og vold inne i bildet. Noen foreldre styres av det Rønbeck (2004) kaller utenforliggende hensyn, som egne foreldre og lignende. I disse saker viser forskning at effekten av mekling, barnevern, sakkyndige og dommere ikke bidrar til å redusere barnas konflikt. Tvert imot viser svært mange saker at konfliktnivået øker som følge av disse fagfolks inntreden. I mangel av kunnskap gjør de ofte vondt verre for barna. Mange fagfolk etterspør mer kunnskap rundt disse kompliserte saker.

Dette er ofte saker der innslaget av narsissistisk problematikk er høyt. Problematikk rundt *Selvet*, selvbilde, selvfølelse, krenkelse, ydmykelse, misunnelse, behov for hevn osv. Forståelse av denne typen dynamikk, den narsissistiske sårbarhet, dens bruk av psykologiske forsvarsmekanismer, er avgjørende for å bidra til barnets beste. Uten slik forståelse, ingen konfliktløsning.

Alt for ofte ser man at fagfolk ensidig bygger på observasjoners *face value*, de tror det de ser, uten å kritisk vurdere validiteten av de sanseinntrykk og informasjonen de mottar. Dersom observasjoner bekrefter deres hypoteser, er tendensen at alle premisser som strider mot hypotesen blir forkastet, bortforklart eller utelatt. Det er confirmation bias som råder. Barn i slike konflikter taler ofte med den forstyrrede voksenes stemme. "Jeg vil ikke til mamma" og "Jeg er redd for å dra til pappa" er ofte utsagn uten reell substans. Tross sterke meninger om samvær, kan de sjelden gi noen rasjonel grunn for sin sterke antipati til den normale av foreldrene. Barn er lett å manipulere. Å skille mellom hva PAS-barn påstår og hva som er barnets beste krever inngående forståelse av denne typen konflikt dynamikk.

Som det klart er beskrevet i disse rapporter vet man mye om hvilke skader barna pådrar seg, selv om man tilsynelatende ikke vet den direkte *årsaken* til at disse skader oppstår. Internasjonal litteratur beskriver langt mer om årsakssammenhenger, men da må man tenke på en annen måte enn å ha et terapeutisk utgangspunkt. Mange av disse årsaker finnes nemlig hos personer som ikke egner seg for terapi, og som derfor ikke er så godt kjent blant norske fagfolk.

Kunnskap og forståelse rundt manipulasjon er svært lav slik det også beskrives i rapportene. Flere forskere har beskrevet hvordan sakkyndige ikke synes se at de blir manipulert. Derfor ser man ofte at når man fremlegger premisser og dokumentasjon som åpenbart strider mot slike fagfolks innledende forståelser av en konflikt, så synes det være mer regel enn unntak at premisser som ikke passer inn i deres enkle modeller enten blir utelatt eller oppfattet som angrep på den faglige integritet. Mange synes så låst til sin egen konfliktmodell at de ikke synes forstå at denne typen konflikter krever helt andre og langt mer kompliserte modeller.

Vitenskapes ideal om å utfordre eksiterende kunnskap, falsifikasjon av hypoteser, synes fjernt fra den kunnskap man møtes med i mange av de etater som skal påse at *barnets beste* blir prioritert i barnefordelingssaker. Når en barneminister påstår at PAS ikke finens fordi det ikke er en akseptert diagnose, tyder det på alvorlige mangler rundt kunnskap om hva barn faktisk utsettes for. Ofte møter man *Argument of authority*, "Jeg vet bedre i kraft av min tittel"!

Slik rapportene også viser er det et stort behov for mer kunnskap på de mest komplekse og alvorlige konflikter. Både faglig kunnskap, men også kunnskap på metode. Sist men ikke minst er evne til å erkjenne og akseptere at andre kan ha mer kunnskap, ydmykhet for andres viten viktig. Den beste prediktor for fremtidig adferd, er adferd i fortiden, allikevell er dagens helsedoktriner nesten utelukkende fokusert på å se "fremmover", mao "konflikt og forsoning"s holdning. Dessverre fungerer ikke en slik innfalsvinkel når man er opp mot personligheter av rigid art.

Mange fagfolk beskriver denne kunnskapsmangelen i barnesystemet. "*For lang avstand mellom tilgjengelig kunnskap og de som skal anvende den*" skriver barnevernets egen guru Kari Killen i tidskr. for legeföreningen nr.1, 2013, s.16. 22.august 2013 gjengir aftenposten en masteroppgave fra UiT der funnene var klare:

"Ansatte i skolen mener de har fått for lite undervisning om omsorgssvikt gjennom sin utdanning, omsorgssvikt er ikke tilstrekkelig prioritert i skolen, og samarbeidet mellom skolen og barneverntjenesten er ikke godt nok."

Da er ofte en sunn kritisk gjennomgang av partners beskrivelse svært viktige. Dessverre opplever mange at fagfolk tror alle negative beskrivelser av den andre partners adferd i en setting av barnefordelingssak, er posisjonering i saken, og dermed tar man ikke på alvor dokumenterte beskrivelser av ofte svært avvikende adferd.

Seksuelle overgrep og vold blir derfor ofte oversett og bortforklart og ikke ofte tar slike fagfolk parti med den forstyrrede forelder mot den normale forelder. Barna havner da hos den for barna mest skadelige forelder, som dermed kan fortsette bruke barna i kampen mot krenkelsen de opplevde av samlivsbruddet. Tilbake sitter ofte et system so tror de har oppfylt "barnets beste", barn som ødelegges fra innsiden og en samværsforelder som mister all kontakt med barna.

Kanskje er vi nå kommet til et punkt der de ansvarlige fagfolk må ansvarliggjøres for hva de egentlig driver med. Kunnskapen om slike komplekse konflikter finnes nemlig i internasjonal litteratur, men det fordrer at man leter på andre steder enn de rent terapeutiske retninger. Kompliserte konflikter kan ikke løses med enkle modeller, de krever dypere forståelse av svært kompliserte psykologisk dynamikk.

Men det er mer

Den svikt i kunnskap disse rapporter vitner om er bekreftet av en rekke andre kilder også. For å si det som Dr. Philos Kari Killen m.fl. skrev i tidskrift for legeföreningen

2013, nr. 1, s.16, da de stilte spørsmålet: *Hvorfor overser vi barnemishandling?* Svaret hennes var:

”Det er for lang avstand mellom tilgjengelig kunnskap og de som skal anvende den”.

Erna Solberg sa det samme på landstyremøtet 19.6.2012 når hun snakket om barnevernet:

” I dag er vi for dårlige fordi vi rett og slett har for lite kunnskap.”

14.6.2012 melder VG at Riksrevisjonen er meget kritisk til regjeringens håndtering av barnevernet. Deres rapport slår fast at:

Mange barn som trenger hjelp fra barnevernet blir ikke fanget opp tidlig. Oppfølgingen av barn med hjelpetiltak og barn i fosterhjem er ikke god nok. Tilbudet av hjelpetiltak er ikke tilstrekkelig Det mangler kunnskap om bruk og virkninger av hjelpetiltak. Oppfølging av de barn som får hjelp er mangelfull.

Regjerinegn skriver selv rundt endringer av barneloven følgende:

”Rapporter fra Statens helsetilsyn og Riksrevisjonen viser manglende kvalitet i alle deler av barnevernets arbeid”

I boken *Utakter* skrevet av et forskerteam ved høyskolen i Lillehammer var et av deres hovedfunn at det i over halvparten av tilfellene er alvorlige utakter mellom praksisfeltets krav og profesjonsutdanningenes vektlegging når det gjelder basale kunnskaper, ferdigheter og yrkesetiske verdier.

De største utaktene ligger i utdanningenes og praksisfeltets ulike syn på hvor viktig fagutøverens personlige, relasjonelle og emosjonelle kompetanse er. Det vil si den delen av fagkompetansen som handler om selvinnsikt, håndtering av brukerens og egne følelser, samt evne til å utforme relasjonene til brukeren på en faglig god måte.

Brukerne fungerer som forsøkskaniner for fagpersoner som offisielt presenteres som ferdigutdannede, men som i realiteten kun har en halvferdig utdanning, hevder forfatterne videre.